

ע"פ 8271/09/15 - שמעון כהן נגד מדינת ישראל

בבית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

ע"פ 8271-09-15 כהן נ' מדינת ישראל

לפני: כב' השופט ד"ר יגאל מרזל

כב' השופט אריה רומנוב

כב' השופטת עירית כהן

בעניין:

שמעון כהן

באמצעות הסניגוריה הציבורית

ע"י ב"כ עו"ד אלי פוקסברומר

המערער

נגד

מדינת ישראל

באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים (פלילי)

ע"י ב"כ עו"ד לי-זו וולפוס

המשיבה

פסק דין

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום בירושלים (כב' השופט ד' פולוק) בת"פ 5928/08, לפיו הורשע המערער בעבירה של מרמה והפרת אמונים ונגזר עליו עונש של 6 חודשי מאסר על תנאי שלא יעבור במשך שנתיים עבירה לפי סעיף 284 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, וכן 220 שעות שירות לתועלת הציבור.

ההליך בבית המשפט קמא

2. המערער שימש במועדים הרלבנטיים כפקיד במחלקת השומה והגבייה של עיריית ירושלים. נגד המערער ואדם נוסף בשם מוחמד סעיד הוגש כתב אישום בו יוחסו למערער עבירת שוחד ועבירת מרמה והפרת אמונים, ולסעיד עבירת קבלת דבר במרמה. לפי כתב האישום, המערער נהג להפנות תושבים ממזרח ירושלים, אותם פגש במסגרת עבודתו בעירייה ואשר נזקקו למדידת קרקע, אל מודד בשם חג'יר, אשר ניהל יחד עם סעיד משרד מדידת מקרקעין. עוד נטען כי במהלך השנים 2005-2006, בעשרים הזדמנויות לפחות, מדדו סעיד וחג'יר שטחי קרקע של נכסים במזרח ירושלים ורשמו בכזב במסמכים כי גודלו של השטח שנמדד קטן מגודלו האמיתי. מסמכים אלה הוגשו על ידי חג'יר לפקיד השומה בעיריית ירושלים לצורך חישוב חיובי הארנונה של המחזיק בנכס, והפקידים הסתמכו על המסמכים ורשמו בפנקסי העירייה

נתונים שגויים שכתוצאה מהם חושבו חיובי הארנונה של המחזיקים בנכסים לפי שטח נמוך יותר משטחם האמיתי. בשל כך, במהלך שנת 2005-2006 גבתה עיריית ירושלים מהמחזיקים בנכסים סכום הנמוך בכמה מאות ₪ מהסכום שהייתה צריכה לגבות מהם עבור תקופה זו.

3. עוד לפי כתב האישום, בשלושה מקרים הגיש חג'יר מסמכים למערער וזה רשם ביודעין בפנקסי העירייה נתונים כוזבים באשר לשטחם של הנכסים, וקיבל מחג'יר סך של 1,000 ₪ בעד רישום שלושת הרישומים הכוזבים. לפי כתב האישום, תמורת כל מדידה ורישום כוזב קיבלו סעיד וחג'יר ממבקש השירות כ-800 ₪.

4. סעיד הודה במסגרת הסדר טיעון בכתב אישום מתוקן ועניינו הסתיים ללא הרשעה, תוך שנקבע כי ישלם לעירייה פיצוי בסך 1,500 ₪. נגד חג'יר, "השותף", הוגש כתב אישום נפרד וגם הוא הגיע עם המשיבה להסדר טיעון, במסגרתו הודה בכתב אישום מתוקן על פיו נמחקו עבירת השוחד והעובדות המייחסות לו תשלום של 1,000 ₪ למערער עבור הרישומים הכוזבים. הוא הורשע בשלוש עבירות של קבלת דבר במרמה.

הכרעת הדין בעניינו של המערער

5. בהכרעת הדין מיום 4.9.14 זיכה בית המשפט קמא את המערער מעבירת השוחד שבה הואשם והרשיע אותו בעבירת מרמה והפרת אמונים.

בית המשפט קמא ציין כי לאחר שמיעת הראיות וסיכומי הצדדים התרשם שאין מחלוקת של ממש לגבי הרקע העובדתי. כחלק מן הרקע העובדתי צוין כי המערער, כדובר ערבית, היה הפקיד שטיפל בפניות תושבי מזרח ירושלים בענייני ארנונה. אישור רישום ארנונה חשוב לחלק מתושבי מזרח ירושלים לצורך קבלת ביטוח לאומי ושירותי בריאות ולכן בניגוד לתושבים אחרים, הם מעוניינים לזרז את הליך הרישום. במהלך הרגיל של עבודתו, המערער לא היה אמור לפתוח תיקי רישום נכסים חדשים. אך הוא פתח רישום בעירייה ל-574 נכסים במזרח ירושלים ללא אישור מורשה חתימה. בדיקה מדגמית של עשרה תיקים הראתה שלא היו בהם המסמכים הדרושים.

6. עוד נקבע, שבמספר מקרים אנשים שפנו למערער במסגרת תפקידו **הופנו על ידו לחג'יר כדי שחג'יר ימדוד את הנכס ויערוך תסקיר**. לשירות זה נאלצו הפונים לשלם סכום של 500 ₪ ואף יותר. אדם שפנה ושילם לחג'יר זכה לטיפול מזורז תוך 24 שעות וקיבל את הרישום ואת האישור הנדרש מהמערער. אותו חג'יר, עבד כמודד בחברה אשר נתנה שירותי מדידה לעיריית ירושלים, אולם בשנת 2003 הופסקה עבודתה של אותה חברה בשל מעשים פליליים של מנהלה. בשלב מאוחר יותר לא התקבלה מועמדות של חג'יר לעבוד כמודד בעירייה, והוא פתח משרד למתן שירותי מדידה במזרח העיר.

7. לאחר שסקר בהרחבה את יסודותיה של עבירת המרמה והפרת אמונים, קבע בית המשפט קמא כי המערער נתן לאנשים להבין שאם הם מבקשים לקבל שירות ממנו כפקיד של העירייה - הם חייבים לשכור את השירות של חג'יר תמורת כסף. התנהגות זאת מהווה גם מרמה וגם הפרת אמונים. מרמה - שכן היא מייצרת מצג שקרי בפני הפונה שלפיו הדרך היחידה לטיפול נאות ומהיר בבקשתו היא באמצעות פניה אל אותו גורם חיצוני בתשלום. הפרת אמונים - שכן יש בה כדי ליצור בלב הפונה הרגשה של יחסים שיסודם בשחיתות, בשוחד ובקיום אינטרסים כספיים בין הפקיד או העירייה לבין אותו גורם חוץ. בכך יש פגיעה באמון הציבור ביושר ובטוהר המידות של העירייה בטיפול בתושביה ויצירת הרגשה שהטיפול בבקשת התושב לגורם הציבורי משמש לקידום האינטרסים הפרטיים והכספיים של גורם מקושר ו"קרוב לצלחת" לפקיד ולעירייה.

8. נוכח טענת המערער שלפיה פעל כפי שפעל על מנת לעזור לפונים להתקדם בעניינם ציין בית המשפט קמא, כי לא היה הכרח להפנות את הפונים אל המודד, שכן ניתן היה למצוא פתרון אחר למצוקתם, כגון פניה לממונה לצורך זירוז מדידת הנכסים של אותם פונים, או ביצוע רישום זמני על סמך מפות מדידה שיכינו הפונים בעצמם.

גזר הדין

9. בגזר הדין מיום 28.6.15 ציין בית המשפט קמא כי שוכנע שהמערער אכן סבר שיש במעשיו לעזור לפונים אליו להתקדם בעניינם. עם זאת המערער הפנה את הפונים אליו לגורם שידע כי אסור היה להפנות אליו וגרם לאותם אנשים להוציא כסף על שירות שאמור להינתן בחינם. בית המשפט קמא העמיד את מתחם הענישה בין מאסר מותנה ועד ל-18 חודשי מאסר בפועל. לאחר ששקל לקולה את נסיבותיו האישיות המיוחדות של המערער, את מניעיו, העדר הרשעות קודמות ואת השלכות ההרשעה על המערער - דן המערער ל-6 חודשי מאסר על תנאי למשך שנתיים שלא יעבור עבירת מרמה והפרת אמונים וכן הטיל עליו לבצע 220 שעות שירות לתועלת הציבור. במכלול הנסיבות, נקבע עוד, שאין מקום להטיל על המערער קלון.

הערעור

10. הערעור שלפנינו מופנה הן כלפי הרשעתו של המערער בעבירת מרמה והפרת אמונים והן כלפי ההחלטה שלא להסתפק בעונש של"צ ללא הרשעה.

11. המערער מודה כי הפנה פונים שלא הייתה להם מפת מדידה מתאימה אל חג'יר וכי נוצר מצג על פיו רישום הדירות של הפונים לחיוב בארנונה תלוי בשימוש בשירותיו של חג'יר. אולם לטענתו לא הוא זה שיצר את המצג. הוא גם מודה כי הפניית הפונים לחג'יר נעשתה ביוזמתו ושלא בידעת הממונה הישיר עליו, וכי מדובר בהתנהלות לא תקינה. אולם הוא מדגיש, כי פעל כפי שפעל על מנת לעזור לתושבים ברישום הזמני של נכסיהם כדי שיוכלו לקבל אישורים על תשלום ארנונה אשר היו נחוצים להם לצורך קבלת זכאות לצרכים חיוניים ובסיסיים ומעמד אשר מאפשר שהות ועבודה בישראל. לטענתו, ברקע הדברים עמדה מצוקה אליה נקלעה מחלקת הארנונה של עיריית ירושלים, לאחר שהזכין במכרז שהיה אחראי למדידות של נכסים חדשים לחיוב בארנונה לא ביצע את העבודה בהיקף הראוי ונוצרה המתנה ארוכה למדידה של נכסים חדשים.

12. מוסיף המערער וטוען, שקביעתו של בית המשפט קמא שלפיה ניתן היה לזרז את המדידות העירוניות - אינה עולה בקנה אחד עם הממצא שלפיו העירייה "קרסה" במדידות של בתים חדשים ועם העובדה שכל הפונים הממתנים למדידה עירונית היו מצויים במצוקה דומה. לטענתו, גם הפתרון של ביצוע רישום זמני על סמך מפות מדידה שיכינו הפונים בעצמם לא היה יעיל, שכן נדרשו הן מדידה והן זיהוי גוש-חלקה, וההפניה לחג'יר נועדה למי שלא היה לו זיהוי.

13. אשר לקביעות המשפטיות שביסוד ההרשעה טוען המערער, כי אף לפי מסקנותיו של בית המשפט קמא, ומקל וחומר לפי המסקנות האלטרנטיביות הנטענות בידי המערער, לא התקיימו יסודות עבירת מרמה והפרת אמונים. גם אם המערער פגע במנהל התקין הוא לא הפר את אמון הציבור אלא טעה בהתנהלותו.

טעות הנופלת, לכל היותר, לצד המשמעותי של המנעד בתחום של הפרת אמונים ולא לצד הפלילי. עוד טוען המערער כי ביחס למצג שנוצר של התניית שירות שלטוני בתשלום פעל הוא בחוסר זהירות אך לא בכוונה פלילית, ושלא הוכחה כוונה פלילית. בנוסף טוען המערער כי בנסיבות העניין קמו לו הגנת זוטי הדברים והגנה מן הצדק.

14. אשר לגזר הדין טוען המערער, שבהתחשב בנימוקי הערעור על הכרעת הדין, בכך שזו לו מעידה פלילית יחידה, בנזק שנגרם לו כתוצאה מהשעייתו מעבודתו ובנזק הפוטנציאלי כתוצאה מהרשעה - מוצדק היה להגיע לתוצאה של אי הרשעה. לטענת המערער היה מקום לתת משקל לעניין זה גם לזיכוי מעבירת השוחד. אלמלא היה מועמד לדין בגינה - כנראה כלל לא היה עומד לדין פלילי וספק אף אם היה מטופל באמצעים משמעותיים.

התשובה לערעור

15. לטענת ב"כ המשיבה, בית המשפט קמא קבע כממצא כי רישום ארנונה הוא חיוני עבור תושבי מזרח ירושלים לצורך הוכחת מרכז חיים. נקבע גם שעבודתו של המערער לא כללה פתיחת רישום נכסים, וכן שכל פתיחה של רישום נכס חדש דרשה אישור מורשה חתימה ואישורים. המערער פתח 574 נכסים חדשים במזרח ירושלים על אף שזו לא הייתה הגדרת תפקידו. עוד לטענתה נקבע שב-10 תיקים לא היו המסמכים הדרושים לפתיחה. נתון זה הוא חלק מהפרת האמונים והמרמה. המערער הפנה אנשים שפנו אליו לחג'יר, ולפי עדותם הם נדרשו לשלם לו 500 ₪. מי שפנה לחג'יר זכה לטיפול מזורז בפנייתו, תוך 24 שעות. המערער טען שבשל הקושי לבצע מדידות הוא הפנה לחג'יר ופתח נכסים זמניים, וכל זה כדי לקצר את ההליכים עבור הפונים, כמחווה אנושית עד אשר יבואו אנשי העירייה. אך בצדק קבע בית המשפט קמא שהמערער היה חייב לתת שירות וללא תשלום, וקיבל את טענת המשיבה שהמערער יכול היה לפנות לממונה עליו כדי לזרז את ההליכים במקרים שהצריכו טיפול מיידי. לטענת המשיבה, המעשים שעשה המערער נעשו בסתר, ללא ידוע הממונים עליו, מה שמעיד שהיה מודע לפסול שבמעשיו. התיקים נפתחו שלא בסמכות ולא במסגרת עבודתו של המערער וללא אישור מורשה חתימה, ואלו נסיבות נוספות המחמירות את מעשיו ומהוות סטייה מהנהלים ומרמה והפרת אמונים. המערער נתן לפונים להבין שאם הם רוצים לקבל שירות הם צריכים לפנות לחג'יר ולשלם כסף למדידה.

16. עוד הוסיפו ב"כ המשיבה, שאין בהכרעת הדין כל מסקנה שאינה עולה מהממצאים והעובדות. הפניית הפונים אל המודד חג'יר לא הייתה הפתרון הזמין הנכון והיחיד. אנשים פנו אל המערער לקבל שירות שהיה אמור לספק והוא נתן להם פתק עם פרטיו של חג'יר, ואותה פרוצדורה נטעה בלב הפונים את המסקנה שכך מתנהל ההליך התקין בעירייה וכך מקבלים שירות. מעשה אנושי תקין היה מפנה אותם למספר רב של מודדים ולא למודד אחד, שידוע שנפסל מלהיות מודד בעירייה. הפרת האמונים היא בעצם ההפניה למודד חיצוני, בין אם אחד ובין אם רבים, אבל אם בבסיס מעשיו של המערער היה רצון לעזור היה עליו להפנות למספר מודדים. ב"כ המשיבה הבהירו שהם אינם חולקים על קביעת ביהמ"ש קמא שהמערער רצה לעזור ומקבלים גם שהמניע שלו היה הקלה על הפונים. אולם צוין כי בית המשפט קמא סייג זאת בכך שבכדי לעזור לפונים לא היה צורך להפנות אותם למודד בתשלום. די היה בכך שאותו פונה יבוא לעירייה עם שרטוט שערך בעצמו ועל סמך זה יפתח תיק ויקבל אישור על פתיחתו. גם אם המניע הוא חיובי אין בכך כדי למנוע הרשעה במרמה והפרת אמונים. הוסף עוד, ובהתייחס ליתר טענות המערער נגד הכרעת הדין, שלא ניתן לקבוע כי סטייה מן השורה של פקיד עירייה היא בבחינת זוטי דברים, וגם לא הונחה בפני בית המשפט

כל תשתית שיכולה לבסס הגנה מן הצדק.

17. לעניין העונש טענו ב"כ המשיבה כי האינטרס הציבורי אינו יכול לשאת אי הרשעה בעבירות של טוהר המידות. בנסיבות העניין, כאשר גזר הדין ניתן כ-10 שנים לאחר ביצוע המעשים, העונש הוא ראוי. לו גזר הדין היה ניתן סמוך לביצוע האירועים היה אף מקום לערער על קולתו.

דין

18. אכן, בסופו של יום הרשעת המערער בבית משפט קמא הייתה בעבירת מרמה והפרת אמונים על בסיס עובדתי צר מזה שתואר בכתב האישום, והוא זוכה מעבירת השוחד. עיקרו של בסיס עובדתי זה היא ההפניה של נזקקים לשירותי העירייה, למודד פרטי - בתשלום - בנסיבות שבהן היה קושי בעצם ההפניה לשירות פרטי שכזה; בתשלום; קושי בהפניה למודד זה; והכל שעה שהמערער נותן לאנשים להבין "שם הם מבקשים לקבל שירות ממנו כפקיד של העירייה הם חייבים לשכור את השירות של חג'יר תמורת כסף" (מתוך פסק הדין של בית משפט קמא). לא רק שהמערער הפנה את הפונים אליו למודד פרטי בתשלום, אלא שהמודד אליו הפנה המערער היה אדם אשר לא אושר על ידי העירייה מלשמש ככזה.

19. מדובר בקביעות שבעובדה לאחר התרשמות בלתי אמצעית מעדים שנשמעו. לא מצאנו עילה להתערב בה. אין גם עילה להתערבות במסקנת בית משפט קמא שלפיה נסיבות אלה מקימות יסוד להרשעת המערער בעבירה של מרמה והפרת אמונים ובשל הפגיעה באמון הציבור ובטוהר המידות שיש בפעולה מסוג זה. כך במיוחד תוך שהדבר נעשה בניגוד לנהלים ומבלי יידוע הממונים. גם ב"כ המערער לפנינו לא חלק על הפסול שיש במעשים. וגם אם המניע להם היה חיובי, ולשם סיוע לפונים, אין לראות בהתנהגות זו כמצויה מחוץ לגדרי הדין הפלילי. אין מקום בנסיבות אלה גם לטענה שלפיה מדובר ב"זוטי דברים". ויש לדחות גם את טענת ההגנה מן הצדק, שלא הונח לה בסיס מספיק.

20. סיכומי של דבר, לא מצאנו מקום ועילה להתערבות בהכרעת הדין בעניינו של המערער. הערעור על הכרעת הדין נדחה אפוא.

21. עם זאת, לאחר שנתנו דעתנו על מכלול נסיבות עניינו של המערער, ולא בלי התלבטות, מצאנו לקבל את הערעור על גזר הדין ולהתערב בהחלטת בית המשפט קמא שלא להסתפק בשל"צ ללא הרשעה, כפי שהמליץ גם שירות המבחן. אכן, נפסק כי הימנעות מהרשעה של מי שאשמתו הוכחה הינה בגדר חריג, ותיעשה אך במקרים יוצאי דופן **"בהם אין יחס סביר בין הנזק הצפוי לנאשם מן ההרשעה לבין חומרתה של העבירה"** (ע"פ 2083/96 כתב נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(3) 337 (1997); ע"פ 8528/12 צפורה נ' מדינת ישראל (3.3.2013)). עוד נפסק כי:

"משמתבקש בית-המשפט לשקול אימתי יחיל את הכלל המדבר בחובת הרשעה ומתי יחיל את החריג בדבר הימנעות מהרשעה, נדרש איזון שיקולים, המעמיד את האינטרס הציבורי אל מול נסיבותיו האינדיבידואליות של הנאשם. בראייה כוללת, נשקל, מן הצד האחד, הצורך במיצוי של ההליך הפלילי בדרך של הרשעת העבריין, כדי להשיג בכך, בין היתר, את גורם ההרתעה והאכיפה השוויונית של החוק. שיקול ציבורי זה פועל במשנה תוקף, ככל שחומרת העבירה גדולה יותר, והנזקים לפרט ולציבור מביצועה גוברים.

כנגד השיקול הציבורי, נשקל עניינו של הפרט הנאשם, ובמסגרת זו נבחנים נתונים שונים הנוגעים אליו, וביניהם - טיב העבירה אותה עבר וחומרתה, עברו הפלילי, גילו, מצב בריאותו, והנזק הצפוי לו מהרשעה" (ע"פ 2669/00 מדינת ישראל נ' פלוני, פ"ד נד(3) 685 (2000); ע"פ 5102/03 מדינת ישראל נ' קליין (4.9.2007)).

22. המערער בן 52, עובד ציבור, אשר בשל ההליך המתנהל נגדו מושעה מעבודתו מזה כשמונה שנים. כעולה מתסקיר שירות המבחן, שהמליץ להימנע מהרשעה, יש בהרשעת המערער כדי לפגוע באפשרויות התעסוקה שלו. המדובר בעבירה יחידה שעבר המערער. בית המשפט קמא, וגם ב"כ המשיבה, קיבלו את טענת המערער לפיה מעשיו נעשו מתוך כוונה לעזור לפונים לעירייה, על רקע קשיים במדידות נכסים במזרח ירושלים. אין טענה שהמערער הפיק רווח אישי מהמעשים. המערער הודה במעשים בגינם הורשע, הסכים כי פעל שלא כשורה והביע חרטה. הסבירות שיעבור עבירות נוספות היא נמוכה. כן יש להביא בחשבון כי נגד המערער הוגש כתב אישום חמור בו יוחסה לו עבירת שוחד, ממנה זוכה בסופו של יום. גם הרשעת המערער בעבירת מרמה והפרת אמונים, באה על יסוד תשתית עובדתית מצומצמת משמעותית מזו שהייתה בכתב האישום.

23. בנסיבות אלה, כמו גם על רקע נסיבותיו האישיות המיוחדות של המערער העולות מתסקיר שירות המבחן, ולא בלי התלבטות כאמור, הגענו למסקנה שלפיה יש מקום להימנעות מהרשעתו של המערער. לענין הנסיבות האישיות המיוחדות נציין, כי המערער נולד בסוריה ובהיותו כבן 17 הוא ניסה לברוח מסוריה לישראל, ואולם הוא נתפס ושהה בכלא במשך כחצי שנה. מתסקיר שירות המבחן שהוגש בעניינו עולה, כי האירוע היה עבורו אירוע טראומטי במיוחד.

24. אין בכך כדי לגרוע מחומרת המעשה שבו מדובר, כמתואר לעיל, ומחשיבות הוקעת התנהלות זו בשירות הציבורי ולשם הגברת האמון בשירות הציבורי ובטוהרו. עם זאת, בית משפט קמא לא מצא להטיל קלון על המערער. נוכח מכלול הנסיבות שתוארו לעיל, לרבות מיעוט המקרים בהם מדובר, הרקע הכולל למעשים, והיעדר טובת הנאה אישית למערער, ניתן למקם את המעשים ברף הנמוך של העבירה. וניתן אף למצוא מקרים שבהם גם בעבירה זו, ובנסיבות לא פחות חמורות, נמצא מקום לבטל הרשעה. וראו למשל את פסק הדין בת"פ (מחוזי חי') 24104-02-15 **מדינת ישראל - המחלקה לחקירות שוטרים נ' זבידאת** (10.2.2015) וכן את פסקי הדין אליהם הפנה ב"כ המערער - ת"פ (שלום ראש"צ) 27470-05-10 **מדינת ישראל נ' הלפרין** (13.4.2014), ת"פ (שלום ב"ש) 6207/05 **מדינת ישראל - המחלקה לחקירות שוטרים נ' ניוסטד** (23.9.2008), ת"פ (מחוזי ת"א) 217/97 **מדינת ישראל נ' דותן** (14.8.2002) ות"פ (שלום אש') 2200/95 **מדינת ישראל נ' בוסקילה** (21.1.1997).

התוצאה

25. הערעור מתקבל, אפוא, בחלקו, באופן שייקבע כי הרשעתו של המערער תבוטל, ועמה עונש המאסר המותנה שנגזר עליו. עונש השל"צ שגזר בית המשפט קמא יותר על כנו.

26. פסק הדין יישלח לצדדים, כפי הסכמתם, והמזכירות תוודא קבלתו בידם.

ניתן היום, כ"ב שבט תשע"ו, 01 פברואר 2016, בהעדר הצדדים.

עירית כהן, שופטת

אריה רומנוב,
שופט

יגאל מרזל, שופט